

FLQ: Kanada'nın PKK'sı mı?

FLQ: Kanada'nın PKK'sı mı? [\[1\]](#)

Hatice VAROL

Giriş

Kanada, Amerika'nın keşfinden itibaren çok uzun yıllar Avrupalı devletlerin sömürsü altında kaldı, Amerikan bağımsızlık hareketinden sonra kuzeye gelen farklı ırklara ev sahipliği yaptı. Bu farklılık ülkenin baskın iki grubu arasında terörizm faaliyetleriyle sonuçlanan bir rekabete yol açtı ve 1963'te Quebec Kurtuluş Cephesi (*Front de libération du Québec -FLQ*) kuruldu. 1963-1970 yılları arasında Fransız Katolik halkın yoğun olarak yaşadığı Quebec eyaletinde ortaya çıkan bu yapılar, faaliyet gösterdiği 7 yıl boyunca 160'tan fazla terör eylemi düzenledi. Bu eylemlerde 6 kişi yaşamını yitirken yüzlerce insan yaralandı.

Quebec halkının başlangıçta destek verdiği FLQ, şiddetin yoğunluğunu zamanla arttırması neticesinde halk tarafından gördüğü desteği kaybetti. 1970 yılında yaşanan Ekim Krizi sonrası devreye sokulan sıkıyönetim ile örgütün faaliyetleri son buldu.

Quebec halkı haklarını 1968 yılında kurulan ve faaliyetlerini legal olarak yürüten Quebec Partisi (Parti Québécois) ile aramaya karar verdi. Eyalette 1980 ve 1995 yıllarında iki referandum yapıldı. Bu referandumların amacı Quebec'in Kanada'dan ayrılarak bağımsızlığını kazanmasını sağlamak idi. Fakat referandumların sonuçlarında halkın talebi Kanada'dan "ayrılmaktan" yana oldu.

Kanada ve Quebec

Kanada ülkesi, Amerika kıtasının en kuzeyinde bulunan noktada yer alır. Başkenti Ottawa'dır. Ülke 13 eyaletten oluşur. Kanada adı, gezgin Jacques Cartier'in iki rehberi arasında geçen bir diyalogda *Iroquoian* dilinde *kanata* (anlamı köy/kasaba) kelimesini duyması ve haritalarında bölgeyi bu isimle not almasından gelir (Canada Government). Kanada'ya Avrupalılar tarafından yapılan ilk ziyaretler 1000'li yıllara kadar uzanır. Fakat Vikingler bu tarihlerde kıtaya geldiklerinde Kanada'da mevcut bir yerli halkla karşılaşmıştı. Kolonileşme faaliyetleriyle Avrupalıların bir sonraki gelişi 16-17.yy'dır. Bu yüzyıllarda Kanada'nın bir kısmı Fransızlar bir kısmı ise İngilizler tarafından ele geçirildi. (Britannica)

1600'lü yıllarda Kanada toprakları bazen Fransızların bazen İngilizlerin kontrolüne geçti. 18.yy'a gelindiğinde ise ülke tamamen İngilizlerin elindeydi. Amerikan Devrini sonrasında bölgeye kendilerine *loyalist* diyen, İngiltere yanlısı göçmen akımı başladı. 1791'de İngiltere, Saint Laurent topraklarını ikiye bölerek güneydoğu tarafları Fransız, kuzeybatı tarafları da İngiliz eyaleti şekline soktu. Eyaletler kendi parlamento rejimlerini kurdular fakat ticaret İngilizlerin elinde kalmaya devam etti. 1800'lere gelindiğinde Yukarı Kanada ve Aşağı Kanada'da isyan meydana geldi. İsyan neticesinde Avrupalılar 1867'de Kuzey Amerika Britanya anlaşmasını yaparak Ontario, Québec, Nouvelle-Ecorse ve Nouveau-Brunswick'i birleştirdi ve Kanada dominyonunun doğmasına sebep oldular. Ülke İngiliz kolonisi olarak 1. ve 2. Dünya Savaşları'na katıldı. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra, Londra'da imparatorluk konferansında İngiltere ve dominyonlarına statü eşitliği verildi. 1931 West Minster Tüzüğü ile Kanada bağımsızlığını kazandı. 2. Dünya Savaşı'na katılan devlet bu savaştan güçlenmiş olarak çıktı (Kanada Büyükelçiliği).

Kanada'nın sömürgecilik tarihi ülkede İngilizce konuşan Protestanlar ve Fransızca konuşan (frankofon) Katolikler ayrımına neden oldu (Britannica). Fransızca konuşan Katolik halk genellikle ülkenin doğusunda bulunan Quebec eyaletinde yaşyordu.

Quebec, Kanada'nın ikinci büyük nüfuslu eyaletidir. Ülkenin doğusunda yer alır. Burası dünyadaki en büyük içme suyu rezervine sahip topraklardır. Quebec kelimesinin anlamı da *kébec* yani nehrin daraldığı yer demektir (Behiels, 2020). Quebec eyaletinde yer alan şehirler; Montreal, Gatineau, Quebec city, Trois-Rivières, Sherbrooke, Matagami, Kuujuaq ve Inukjuak'tır. Eyalette yaşayanlar arasında hâkim olan dil Fransızcadır ve insanlar dini olarak katolik kilisesine bağlıdır (Behiels, 2020). Eyalette son 50 yılda iki kere Kanada'dan ayrılma referandumu yapıldıysa da ikisinde de insanlar Kanada'ya bağlı yaşamayı tercih ettiler. (Kalaycı, 2008).

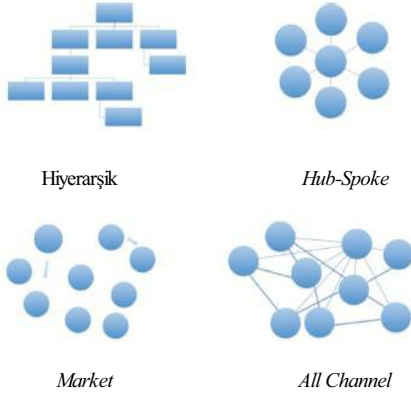
Quebec Kurtuluş Cephesi (*Front de libération du Québec -FLQ*)

1960'lara gelindiğinde dünyayı kasıp kavuran Marksist-Leninist hareket Kanada'da da kendine yer bulmaya başladı. Vietnam, Küba bağımsızlık hareketi gibi olaylar özellikle üniversite çevrelerinde büyük bir Amerika karşıtlığı olarak karşılık buluyordu. Kanada'nın Quebec eyaletinde de Fransız Katolik halk fakirlik içinde kırsalda yaşarken İngilizce konuşan Protestanların devlet görevlerinde yer alması huzursuzluk yaratmaya başlamıştı. 1963'e gelindiğinde *Quebec Kurtuluş Cephesi* (FLQ) bu şartlar altında kurulduğunu sokak posta kutularına yaptıkları bombalı saldırılarla duyurdu (Hewitt). Şubat 1963'te FLQ üyeleri İngiliz Radyo istasyonuna (CKGM) Molotof kokteyli attı. Bir sonraki ay Kanada güvenlik güçleri binalarının duvarlarına sprey boyalarla FLQ yazıldı. Montreal'de gerçekleşen 6 bombalı eylem bu olayları takip etti. Örgüt 1963-1970 yılları arasında birçok saldırıya imza attı. (ArcGIS StoryMaps, 2020)

FLQ örgütünün kuruluşunda rol alan faktörleri içsel nedenler ve dışsal nedenler olarak ayırmak mümkündür. Dışsal nedenlerin başında Soğuk Savaş döneminin yarattığı iki kutuplu dünya düzeninde Amerika karşıtlığı söylemlerinin güçlenmesi gelir. Vietnam Savaşı bu karşıtlık söyleminin en kilit olaylarından birini oluşturdu. Bir diğer faktör ise Amerika'nın hemen yanında, Amerika'ya rağmen bağımsızlığını kazanan Küba komünist hareketi oldu. İçsel nedenlere bakılacak olursa; Fransızca konuşan Katolik halkın fakirliği, sosyal yaşamda ve gelir düzeyinde adaletsizlik olduğu düşüncesi, din, dil ve ırk farklılıkları sayılabilir. Tüm bu nedenler birleştiğinde FLQ örgütü fiziki bir şekle bürünmüş oldu. Marksist-Leninist ideolojiye bağlı örgüt aynı zamanda Quebec milliyetçiliğini kendisine temel alarak ayrılıkçı bir hareket benimsedi. Örgüt kısa sürede gerek üniversite öğrencileri gerekse işçiler arasında popülaritesini arttırdı. Terörizm, örgütün amaçlarına ulaşmada önemli bir araç olarak kullanıldı. 160'tan fazla saldırı gerçekleştiren örgüt 6 insanın ölümüne ve birçok yaralanmaya yol açtı (Hewitt).

Terör örgütlerinin yapılanma şekilleri birbirlerinden farklılık gösterir. Genel anlamda dört temel yapılanma şekline bahsetmek mümkündür. Bunlar hiyerarşik, yıldız (*hub-spoke*), zincir (*market chain*) ve dağıtık (*all channel*) modelleridir. (Kilberg, 2012). Bu kapsamda FLQ örgütünün yapılanma modeline bakıldığında hiyerarşik bir yapıdan çok *yıldız* diyebileceğimiz bir model gözlemlenir. Örgüt tek bir lider önderliğinde eylem karar almaz, hücreler kendi başlarına, hücre liderlerinin emriyle eylem yapma kapasitesine sahiptir ve örgütün içinde birçok farklı hücre yapılanması bulunur. Örgütün içindeki hücrelerin başında Quebec Özgürlük Ordusu, Quebec Devrimci Ordusu, Popüler Kurtuluş Hareketi gibi isimler yer almaktaydı. (Ekşigil, 2012). Örgütte görülen eylem şekilleri banka soygunları, bombalamalar, tren yollarına saldırı, rehine alma ve fidye için adam kaçıma şeklindedir.

Şekil I- Kilberg Terörist Grupların Organizasyon Şeması

Örgüt incelendiği çoğu yerde dalgalar halinde ele alınmıştır. Örgütün aktif olduğu yıllar 6 farklı dalga şeklinde incelenmiştir. İlk dalga örgütün *Rassemblement pour l'Indépendance Nationale* (1960 yılında kurulan ve Quebec halkının bağımsızlığını savunan politik yapı) yapılanmasından sınırlarak terörizmi araç olarak kullanmaya başladığı ilk dönemi kapsar. İkinci dalgada örgüt yavaş yavaş tanınır hale gelmiş ve örgüt üyelerine yönelik tutuklama faaliyetleri başlamıştır. Quebec Özgürlük Ordusu hücresi bu dalgada karşımıza çıkar. Üçüncü dalgada karşımıza çıkan hücre ise Quebec Devrimci Ordusu'dur. Örgütün birçok üyesi bu dalgada yakalanır. Dördüncü dalga örgütün yazılı ve sözlü basını kullanarak propaganda kanallarını güçlendirdiği ve Popüler Kurtuluş Hareketi'ni kurduğu aşamadır. Beşinci dalgada örgüt ses getiren eylemlerinden Montreal saldırısını gerçekleştirmiştir. Son dalgada ise FLQ'nun fraksiyonlarından biri olan ve *South Shore Gang* olarak bilinen ekip *October Crisis* (Ekim Krizi) olayını gerçekleştirmiştir. (Marvin, 2010)

Montreal Borsa Bina Saldırısı'ndan Ekim Krizi'ne

FLQ'nun en büyük saldırılarından biri 13 Şubat'ta gerçekleştirdikleri Montreal Borsa Bina Saldırısı oldu. Saldırıda 27 kişi yaralandı. 1969'dan Ekim 1970'e kadar FLQ yaptığı eylemleri arttırdı. 24 Haziran'da Savunma Bakanlığı Karargahına yapılan saldırıda 2 kişi hayatını kaybetti ve 12 Temmuz 1970 yılında güvenlik güçleri tarafından araç içinde patlamaya hazır dinamitler ele geçirildi. (CBC)

5 Ekim 1970 yılına gelindiğinde ise FLQ fraksiyonlarından 4 kişi İngiliz Ticaret Komiseri James Cross'u evinin önünden kaçırdı. Olaydan birkaç gün sonra Quebec Çalışma Bakanı Pierre Laporte da FLQ Chénier hücresi tarafından evinden kaçırıldı. Bu eylemlerden sonra örgütle yürütülen müzakereler çok yönlü bir yapıya geçti. Dönemin Kanada Başbakanı Pierre Trudeau, 16 Ekim'de örgüte karşı sıkıyönetim uygulanacağını duyurdu (*War Measures Act*). Bu açıklamanın ardından örgüt üyeleri ve destekçileri tutuklanmaya başlandı. 17 Ekim'de Quebec Çalışma Bakanı Pierre Laporte'nin cansız bedeni bir araba bagajında bulundu ve örgüt çeşitli isteklerde bulundukları bir liste yayınladı. Bu listede politik suçluların serbest bırakılmasından para talebine kadar maddeler yer almaktaydı. Bu istekler yerine getirilmezse İngiliz Ticaret Komiseri'nin de öldürüleceği belirtildi. (CBC)

Tüm bunlar yaşanırken 1968'de kurulan ve Quebec halkının taleplerini politik zeminde legal olarak temsil eden Parti Québécois halk tarafından sempati kazanmaya başladı. Örgüt ise bu durumun aksine halk desteğini yitiriyordu. Kanada hükümetinin yürüttüğü kararlı mücadele ve halk desteğinin yavaş yavaş kaybolması ile birlikte James Cross 3 Aralıkta –kaçınıldıktan 59 gün sonra- serbest bırakıldı. Ekim krizinin suçluları Kanada'da yargılanmak yerine Küba'ya sürülmeyi tercih ettiler (Hewitt, 1994). 28 Aralık'ta Pierre Laporte'yi kaçıran kişi polis tarafından yakalandı ve kriz son buldu (ArcGIS StoryMaps, 2020)

Sonuç ve Değerlendirme

Örgütler incelenirken ve örgütlerle mücadele yöntemleri belirlenirken belirli söylemler yerine her örgütün oluştuğu koşullar, coğrafya, tarih gibi faktörler tek tek ele alınmalıdır. Bazı örgütlerin oluşumundaki motivasyon kaynağı dini, bazıları ideolojik bazıları ise ekonomik olabilir. Kanada'da gördüğümüz FLQ yapılanması etnik ayrımcı Marksist-Leninist görünümünün yanı sıra ekonomik sebeplerle de paralellik göstermekteydi. Quebec bölgesinde terörizme destek verenler genellikle kırsalda yaşayan ve gelir düzeyi düşük olan insanlardı. Engene (aktaran, Demir) etnik motivasyonlu terör örgütlerinin ekonomik söylemlerden beslenmediğini, onların hâlihazırda geniş bir tabanlarının mevcut olduğunu ve bu tabanın istismara açık olduğunu belirtiyor. Oysa Quebec halkı başta FLQ'ya destek olmasına rağmen artan siyasal şiddet neticesinde örgütten uzaklaşmayı ve haklarını legal düzeyde aramayı seçti. Kanada'nın 1970'lerden bu yana artan refah düzeyine de bakacak olursak (Britannica) bu tarihten sonra yapılan referandumlarda halkın çoğunluğunun Kanada'dan ayrılmak istemediği gözlemlendi.

Ayrıca Kanada yönetimi FLQ ile mücadele ederken bu mücadeleyi sadece sıkıyönetim koşullarında güç kullanarak yapmadı. Quebec halkına yönelik ekonomik anlamda adımlar atıldı. Ayrıca 1969 yılında ülkede iki anadil olduğu kabul edilerek İngilizce ve Fransızca'ya eşit haklar tanıyan Resmi Dil Anlaşması yapıldı. (Britannica)

FLQ örgütünün bizim için önemli olmasının başında PKK terör örgütüne benzetilmesi ve Kanada-Türkiye kıyaslamasına gidilmesi gelir. Kanada ve Türkiye'nin yaşadığı sorunların birbirleriyle karşılaştırılmasının mümkün olmayacağı gibi PKK ve FLQ terör örgütlerinin yapılanmalarını karşılaştırmak da oldukça yanıltır. Bahsi geçen iki örgüt yapılanma şekillerinden lojistiğine, söylemden eylem tarzına kadar birbirlerinden ayrılmaktadır.

Tablo I- PKK-FLQ Farkları

	PKK Terör Örgütü	FLQ Terör Örgütü
Örgüt yapılanma şekli	Hiyerarşik	<i>Hub-Spoke</i>
Eylem tarzı	Güvenlik güçlerine saldırı, Sivil halka saldırı, Bombalı eylemler	Banka soygunu, Ufak çaplı bombalı eylemler, Kaçıma eylemleri
Lojistik	Uyuşturucu, Suç örgütleri ile ortaklık, Dış Destek	Banka soygunları, Fidye

Faaliyet Alanı	Kırsal Gerilla faaliyetleri	Şehir Gerilla faaliyetleri
----------------	-----------------------------	----------------------------

Leyla Zana 2011 yılında Almanya’da verdiği bir röportajda Kanada’nın Quebec bölgesini örnek gösterdi. Bunu örnek olarak göstermesinin iki temel sebebi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bunlardan biri Kanada’nın federasyon yapısı ve Quebec’lilerin bağımsızlık referandumları, diğeri ise eyalette Fransızca’nın resmi dil olarak kabul edilmesidir. Zana Quebec’i örnek verirken eyalette her dört yılda bir sandığa gidildiği ve halkın bağımsızlık, otonomi ya da federalizm için oy kullandıklarını belirtmiştir (Milliyet).

Şunu belirtmek gerekir ki Quebec halkı yalnızca iki kere bağımsızlık referandumuna gitmiştir. Dört yılda bir sandığa gidilmesinin açıklaması yalnızca federe devletteki yerel seçimlerdir. Ayrıca Kanada zaten federal yapıya sahiptir yani halk federalizme geçme durumunu oylamaz.

Fransızca’nın resmi dil olması noktasına gelinecek olursa, Kanada kurulduğu ilk andan itibaren İngiliz ve Fransız bölgelerine ayrılmış durumdaydı. Tarihî süreçte bakıldığında bu bölgelerin hiçbir zaman tam olarak birleşmediği ve günümüzde de ancak federal bir yapı ile birbirlerine bağlı olduğu görülür. Oysaki Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yaşayan Kürt kökenli vatandaşların tarihin hiçbir döneminde kendi devletleri ya da yönetimleri olmamıştır. Sonuç olarak Türkiye’de yaşanan problemlerle Kanada’da yaşanan problemlerin aynıymış gibi gösterilip sunulması oldukça hatalı bir yaklaşım olur.

Kaynakça

- ArcGIS StoryMaps. (2020). *FLQ Crisis: Timeline*. <https://storymaps.arcgis.com/stories/2afd55d94c854879b86a0aa56ac2ad70> Erişim Tarihi: 18.08.2020
- Behiels, M.D. (2020). *Quebec*. <https://www.britannica.com/place/Quebec-province> , Erişim Tarihi 17.08.2020
- Britannica. *Canada History*. <https://www.britannica.com/place/Canada/History>, Erişim Tarihi: 19.08.2020
- Britannica. *Canada Economy*. <https://www.britannica.com/place/Canada/Economy> Erişim Tarihi: 19.08.2020
- Britannica. *Canada Government and Society*. <https://www.britannica.com/place/Canada/Government-and-society> Erişim Tarihi: 19.08.2020
- Canada Government. *Origin of the name "Canada"* <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/origin-name-canada.html>, Erişim Tarihi: 18.08.2020
- CBC, <https://www.cbc.ca/news/canada/the-october-crisis-1.973762>, Erişim Tarihi: 19.08.2020
- Demir, C.K., (2017), *Sebeplerinden Mücadele Yöntemlerine Etnik Ayrılıkçı Terörizm: PIRA, ETA, PKK*, Nobel Yayınları, ISBN: 978-605-320-567-8
- Ekşigil, A. (2012), *Kanada’nın PKK’sı*, <http://www.eurovizyon.co.uk/kanadanin-pkksi-makale,1585.html> , Erişim Tarihi: 17.08.2020
- Hewitt, C., (1994), *The Dog That Didn't Bark: The Political Consequences of Separatist Violence in Quebec, 1963-70*, Journal of Conflict Studies, 14(1)
- Kalaycı, H., (2008), *Referandumla Ayrılma Konusunda Yüksek Mahkemenin Tutumu: Kanada-Quebec Örneği*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 63, Sayı 01, DOI 10.1501/SBFder_0000002056
- Kanada Büyükelçiliği, <http://www.kanadaekiligi.com/kanada-hakkinda>, Erişim Tarihi: 19.08.2020
- Kilberg, J., (2012), *A Basic Model Explaining Terrorist Group Organizational Structure*, Studies in Conflict & Terrorism, 35:11, ss. 810-830, DOI: 10.1080/1057610X.2012.720240
- Marvin, N.E., (2010), *Bricolage Nationalism: An Intellectual History of the Front de Libération du Québec (1963-1970)*, Wesleyan University
- Milliyet, (2011), *Otonomi yetmez*. <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/otonomi-yetmez-1481215>, Erişim Tarihi: 19.08.2020

[1] Atf için: Varol, H. (2020). FLQ: Kanada’nın PKK’sı mı? <https://www.teram.org/icerik/flq-kanada-nin-pkk-si-mi-75>